

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра міжнародних комунікацій та політичного аналізу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної і навчальної
роботи та рекрутації, проф. Гаврилюк С. В.
Протокол № 2 від 17.10.2018

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни
МІЖНАРОДНІ СИСТЕМИ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
підготовки магістра
галузі знань 029 «Міжнародні відносини»,
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії», освітньої програми «Міжнародні відносини»,
«Міжнародна інформація та суспільні комунікації», «Регіональні студії»

Луцьк – 2018

Програма навчальної дисципліни «Міжнародні системи та глобальний розвиток» для студентів галузі знань – 029 «Міжнародні відносини», спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітні програми «Міжнародні відносини», «Міжнародна інформація та суспільні комунікації», «Регіональні студії».

Розробник: Тихомирова Євгенія Борисівна, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу

Рецензент: Карпчук Наталія Петрівна, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу

протокол № ____ від _____ 2018 р.

Завідувач кафедри: _____ (проф. Митко А. М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету міжнародних відносин

протокол № ____ від _____ 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (доц. Романюк Н. І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	029 «Міжнародні відносини», спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітні програми «Міжнародні відносини», «Міжнародна інформація та суспільні комунікації», «Регіональні студії»; бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів: 150 / 5		Рік навчання: 2
		Семестр: 1, 2
		Лекції: 40 год.
		Практичні (семінарські): 30 год.
ІНДЗ: €		Самостійна робота: 70 год.
	Консультації: 10 год.	
		Форма контролю: Залік – 1 семестр Екзамен – 2 семестр

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Міжнародні системи як об'єкт наукового дослідження. Система наук про міжнародні відносини. Концептуально-теоретичні засади системних досліджень та системний підхід до аналізу міжнародних відносин. Структура і функції міжнародних систем. Структурні рівні системи міжнародних відносин.

Системний підхід до вивчення історії міжнародних відносин. Системність Довестфальського світоустрою. Довестфальський етап міжнародних відносин, його головні ознаки. Виникнення явища міжнародних відносин. Вестфальська світополітична модель світу. Віденська міжнародна система. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. Головні характеристики Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Постбіполярна міжнародно-політична система. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин.

Особливості глобалізації та її наслідки. Поняття глобалізації. Теоретичне осмислення глобалізації та механізмів її формування. Глобалізм – неоліберальна концепція глобалізації. Альтерглобалізм як альтернатива глобалізові. Формування іміджу глобалізації та транснаціональної ідентифікації. Глобальне управління і підходи до його реалізації. Національна держава в умовах глобалізації. Глобальний розвиток Європи.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- особливості та основні напрями системного підходу до дослідження міжнародних відносин; закономірності та головні тенденції глобального розвитку; зміст сучасних наукових поглядів на характер глобалізації, на сучасний глобальний розвиток та процеси, що відбуваються на глобальному, регіональному та локальному рівнях в різних країнах та регіонах.
- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних із здійсненням зовнішньополітичного курсу України, зміцненням її міжнародного

авторитету та позицій на світовій арені в рамках своєї професійної діяльності; оцінювати та прогнозувати конкретну ситуацію в міжнародних відносинах, світовій політиці з метою захисту державних інтересів та підвищення міжнародного авторитету України.

- збирати, узагальнювати та аналізувати міжнародну інформацію і давати оцінку міжнародної обстановки, подіям у внутрішньополітичному житті зарубіжних країн та їх зовнішньополітичної діяльності; використовувати раціональні методи пошуку, відбору та використання інформації, здійснювати її перевірку та класифікувати джерела; орієнтуватися у літературі за фахом.
- проводити лекційну роботу; на практиці застосовувати знання і навички наукової організації праці у галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Міжнародні системи

Тема 1. Міжнародні системи як об'єкт наукового дослідження. Система наук про міжнародні відносини. Основні наукові школи дослідження міжнародних відносин. Структурні елементи дисципліни. Завдання і структура курсу. Сутність і основні характеристики системності. Системні функції в науці. Термінологічний апарат системної теорії. Міжнародні відносини крізь призму системності. Принципи системного аналізу явища міжнародних відносин.

Тема 2. Концептуально-теоретичні засади системних досліджень та системний підхід до аналізу міжнародних відносин. Підходи до дослідження міжнародних систем. Динаміка міжнародних систем. Концепції міжнародних систем. Теорії міжнародного порядку.

Тема 3. Структура і функції міжнародних систем. Структура і процес у міжнародній системі. Структура міжнародних систем. Природа елементів. Стабільність та безпека міжнародних систем. Середовище системи міжнародних відносин. Поняття міжнародного середовища. Внутрішнє та зовнішнє середовище. Теорії міжнародного середовища. Географічне середовище. Геополітика та геостратегія. Соціальне середовище.

Тема 4. Структурні рівні системи міжнародних відносин. Багаторівневність системи міжнародних відносин. Структурні рівні системи міжнародних відносин (глобальний рівень; регіональний та субрегіональний рівні; рівень двосторонніх відносин; національний рівень). Транснаціональний рівень міжнародних відносин.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Історія міжнародних відносин у контексті системного аналізу

Тема 5. Системний підхід до вивчення історії міжнародних відносин. Системність Довестфальського світоустрою. Закони функціонування та трансформації міжнародних систем. Довестфальський етап міжнародних відносин, його головні ознаки. Виникнення явища міжнародних відносин. Початок поділу взаємодій на внутрішні та зовнішні. Формування міжнародного життя та міжнародної політики. Виникнення інституту держави. Близькосхідна стародавня система міжнародних відносин. Далекосхідна система. Антична Середземноморська система міжнародних відносин. Європейська середньовічна система міжнародних відносин.

Тема 6. Вестфальська світополітична модель світу. Вестфальська світополітична модель міжнародних відносин: основні характеристики. Основні принципи нових міжнародних відносин. Формування і розвиток європоцентричного світу. Віденська міжнародна система. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. Формування регіональних підсистем міжнародних відносин. Головні характеристики Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин

Тема 7. Постбіполярна міжнародно-політична система. Формування нової системи міжнародних відносин. Специфіка переходу від біполярної до сучасної міжнародної системи. Структурно-функціональні атрибути сучасної міжнародної системи. Міжнародні організації як механізми регулювання міжнародних відносин. Регіональні проблеми сучасних міжнародних відносин. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в сучасному світі.

Тема 8. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. Проблема визначення національних інтересів України. Пріоритетні напрями зовнішньої політики України. Стратегічне партнерство в зовнішній політиці України. Геополітичний простір України. Вплив міжнародних регіонів на формування зовнішньої політики України. Україна в європейському просторі. Євроатлантичний вимір зовнішньої політики України. Україна в інтеграційних процесах. Безпека України: чинники нестабільності. Україна в системі європейської безпеки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Глобалізація та глобалізм у сучасному світі

Тема 9. Особливості глобалізації та її наслідки. Поняття глобалізації. Прояви глобалізації. Об'єктивна природа глобалізації. "Суб'єктивізм" глобалізації. Амбівалентний характер глобалізації

Тема 10. Теоретичне осмислення глобалізації та механізмів її формування. Етапи осмислення глобалізації. Класичні уявлення про глобалізацію. Марксистське бачення глобалізації. Теорія модернізації та глобалізація. Теорії глобалізації.

ТЕМА 11. Глобалізм – неоліберальна концепція глобалізації. Форми осмислення глобалізації. Теорія та ідеологія. Термінологічний аналіз ідеологем глобалізації. Глобалізм – неоліберальна концепція глобалізації. «Вашингтонський консенсус» як базова доктрина ліберального трактування глобалізації. «Поствашингтонський консенсус». Структура ідеології глобалізму. Роль держави в концепціях глобалізму.

ТЕМА 12. Альтерглобалізм як альтернатива глобалізму. Альтерглобалізм як альтернатива глобалізму. Історія виникнення та розвитку альтерглобалістського руху. Особливості соціально-політичної бази альтерглобалізму. Зміст ідеології альтерглобалізму. Роль держави в концепціях альтерглобалізму.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Глобальне управління

ТЕМА 13. Формування іміджу глобалізації та транснаціональної ідентифікації. Актуалізація іміджевого контексту глобалізації. Дискурсивні моделі глобалізації. Дискурсивний аналіз сформованих у громадській думці розумінь глобалізації. Світова громадська думка про глобалізацію та її наслідки. Глобалізація очима української громадськості. Імідж глобалізації та проблеми його коректування. Проблема транснаціональної ідентичності в сучасній науці.

Тема 14. Глобальне управління і підходи до його реалізації. Особливості глобального управління. Парадигми глобального управління. Суб'єкти і об'єкти глобального управління. Архітектура глобального управління.

Тема 15. Національна держава в умовах глобалізації. Вплив глобалізації на національну державу. Механізм впливу глобалізації на суверенітет і функції національної держави. Напрями розвитку національної держави в умовах глобалізації. Соціальні функції держави і глобалізація.

Тема 16. Глобальний розвиток Європи. Глобалізація європейських країн. Економічна глобалізація Європи. Соціально-політичні наслідки глобалізації. Вплив глобалізації на європейські держави добробуту.

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем лекційних, практичних занять, консультацій та самостійної роботи	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		л	с	к	сп
Змістовий модуль 1. Міжнародні системи					
Тема 1. Міжнародні системи як об'єкт наукового дослідження.	10	4	2		4
Тема 2. Концептуально-теоретичні засади системних досліджень та системний підхід до аналізу міжнародних відносин.	9	2	2		4
Тема 3. Структура і функції міжнародних систем.	10	2	2	2	4
Тема 4. Структурні рівні системи міжнародних відносин.	10	2	2	2	4
Змістовий модуль 2. Історія міжнародних відносин у контексті системного аналізу					
Тема 5. Системний підхід до вивчення історії міжнародних відносин	9	2	2	1	4
Тема 6. Вестфальська світополітична модель світу.	9	2	2		5
Тема 7. Постбіполярна міжнародно-політична система.	9	2	2		5
Тема 8. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин.	11	4	2		5
Разом за змістовими модулями 1-2	76	20	16	5	35
Змістовий модуль 3. Глобалізація та глобалізм у сучасному світі					
Тема 9. Особливості глобалізації та її наслідки. Поняття глобалізації.	10	4	2		4
Тема 10. Теоретичне осмислення глобалізації та механізмів її формування.	10	2	2	2	4
Тема 11. Глобалізм – неоліберальна концепція глобалізації.	8	2	2		4
Тема 12. Альтерглобалізм як альтернатива глобалізові.	10	2	2	2	4
Змістовий модуль 4. Глобальне управління та держава в умовах глобалізації					
Тема 13. Формування іміджу глобалізації та транснаціональної ідентифікації.	9	2	2	1	4
Тема 14. Глобальне управління і підходи до його реалізації.	9	2	2		5
Тема 15. Національна держава в умовах глобалізації.	9	2	2		5
Тема 16. Глобальний розвиток Європи.	10	4		1	5
Разом за змістовим модулем 3-4	74	20	14	5	35
Усього годин	150	40	30	10	70

У 9-му семестрі підсумковий контроль проходить у формі заліку. Залік виставляється за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені програмою навчальної дисципліни та отримав не менше 60 балів. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали на заліку, виконавши певний вид робіт. Загальна сума балів за курс у 9-му семестрі – 100. Оцінка за освоєння курсу виставляється згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання знань студентів з дисципліни, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Оцінка для заліку
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

10 семестр (екзамен)

Модуль 1							Модуль 2	Модуль 3	Загальна кількість балів
Змістовний модуль 1							ІНДЗ	МКР	100
Сем. 1	Сем. 2	Сем. 3	Сем. 4	Сем. 5	Сем. 6	Сем. 7	10	60	
4	4	4	4	4	5	5			

У 10-му семестрі підсумковий контроль проходить у формі екзамену, за складання якого студент може отримати максимум 60 балів. Студент обов'язково складає екзамен у тому разі, якщо набрав менше 75 балів протягом семестру, або якщо не згідний з балами, які набрав. У такому разі, бали за модульні контрольні роботи анулюються, залишаються бали за поточне оцінювання.

Загальна сума балів за курс у 10-му семестрі – 100. Оцінка за освоєння курсу виставляється згідно шкали оцінювання.

Таблиця 3

Шкала оцінювання знань студентів з дисципліни, де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Відмінно
82–89	Дуже добре
75–81	Добре
67–74	Задовільно
60–66	Достатньо
1–59	Незадовільно

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародні системи та глобальний розвиток. Програма навчальної дисципліни. – Луцьк: СЛУ, 2017.
2. Міжнародні системи та глобальний розвиток. Методичні вказівки для студентів освітньої програми – «Міжнародна інформація». – Луцьк: СЛУ, 2017
3. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К.: Фада. ЛТД, 2001. – 224 с.
4. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи та глобальний розвиток: Навчальний посібник. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2004. – 314 с.
5. Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. - 606 с.
6. Соснін О.В., Воронкова В.Г., Постол О.Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 556 с.
7. Тихомирова Є. Б. Паблік рилейшнз у глобалізованому світі: монографія / Є. Б. Тихомирова. – К.: Наша культура і наука, 2004. – 489 с.
8. Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: Монографія. – Рівне : видавець О. М. Зень, 2009. – 479 с.

Додаткова література

9. Арон Р. Мир і війна між націями. – К., Юніверс, 2000. – 688 с.
10. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999. – 256 с.
11. Богатуров А.Д., Косолапов Н.А., Хрусталеv М.А. Очерки теории и методологии политического анализа международных отношений. М.: Научно-образовательный форум по международным отношениям, 2002. (<http://obraforum.ru/Essays.htm>)
12. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. Пер. с англ. П. М. Кудюкина. Под общей редакцией канд. полит, наук Б. Ю. Кагарлицкий — СПб.: Издательство «Университетская книга», 2001. – 416 с. (<http://www.alleng.ru/d/polit/pol049.htm>)
13. Василенко И.А. Политическая глобалистика: Учебное пособие для вузов. – М.: Логос, 2000. – 360 с.
14. Введение в теорию международных отношений. Учебное пособие / Отв. ред. А.С. Манькин. М., 2001.
15. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. / Учебное пособие под ред. А.Д.Воскресенского. М., МГИМО, 2002. – 528 С.
16. Гаджиев К.С. Геополитика. – М.: Междунар. отношения, 1997. – 384 с.
17. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
18. Глобалистика. Энциклопедия./ Гл.ред. И.И.Мазур, А.Н.Чумаков. М. 2003. – 1328 С.
19. Дергачев В.А. Геополитика. – К.: ВИРА – Р, 2000. – 448 с.
20. Дергачев В.А. Глобалистика. М.: ЮНИТИДАНА, 2005. – 303 С.
21. Дугин А. Основы геополитики. Геополитическое будущее России. – М.: Арктогея, 1997. – 608 с.
22. Лебедева М.М. Мировая полика в XXI веке: акторы, процессы, проблемы. – 142 с., М.; МГИМО – Университет, 2009. – 142 с
23. Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование в условиях стратегической нестабильности. – М.: Эдиториал УРСС, 1999. – 272 с.
24. Панарин А.С. Философия политики. – М.: Новая школа, 1996. – 423 с.
25. Система, структура и процесс развития современных международных отношений / отв. ред. В.И. Гантман – М.: Наука, 1984. – 422 с.

26. Современные глобальные проблемы мировой политики: Учеб. Пособие для студентов вузов / Под ред. М.М.Лебедевой. – М.: Аспект Пресс, 2009. – 256 с.
27. Современные международные отношения. Учебник / под ред. А.В. Торкунова. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2000. – 584 с.
28. Уткин А.И. Мировой порядок XXI века. М., ЭКСМО. 2002. – 512 С.
29. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Общая часть. – К.: Акаем-Пресс, 2005. – 456 с.
30. Цыганков П.А. Теория международных отношений. – М.:Гардарики, 2002. – 590 с.
31. Цыганков А.П. Цыганков П.А. Социология международных отношений: Анализ российских и западных теорий: Учебное пособие для студентов вузов / А.П.Цыганков, П.А.Цыганков. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 238 с

7. Питання до екзамену

1. Сутність глобалізації та її інтерпретація у сучасній науці.
2. Параметри виміру глобалізації та форми її прояву. Особливості політичної глобалізації.
3. Місце України в системі глобалізації.
4. Світова громадська думка про глобалізацію та її наслідки.
5. Оцінки глобалізаційних процесів та їх наслідків громадськістю України.
6. Форми осмислення глобалізації. Теорія та ідеологія.
7. Глобалізм – неоліберальна концепція глобалізації.
8. «Вашингтонський консенсус» як базова доктрина ліберального трактування глобалізації.
9. «Поствашингтонський консенсус» та його особливості.
10. Структура ідеології глобалізму.
11. Альтерглобалізм як альтернатива глобалізму.
12. Історія виникнення та розвитку альтерглобалістського руху.
13. Особливості соціально-політичної бази альтерглобалізму.
14. Зміст ідеології альтерглобалізму.
15. Сутність глобального управління.
16. Актори глобального управління та їх роль.
17. Моделі глобальної структури влади.
18. Довіра громадськості – важливий чинник і умова успішного протікання глобалізаційних процесів.
19. Актуалізація іміджевого контексту глобалізації.
20. Дискурсивні моделі глобалізації.
21. Імідж глобалізації та проблеми його коректування.
22. PR-забезпечення входження України в глобалізаційний простір.
23. Зв'язки та взаємний вплив різних регіональних підсистем міжнародних відносин у Стародавньому світі.
24. Основні причини руйнації великих імперій Стародавнього світу та середньовіччя?
25. Основні риси Вестфальського світоустрою. Які з них залишаються до сьогодні.
26. З якого моменту, на вашу думку, зберегти Вестфальську систему було вже неможливо?
27. Основні етапи й особливості Віденської системи.
28. Як ви розумієте поняття «концерт націй»?
29. Місце України у Віденській системі міжнародних відносин.
30. Особливості й етапи розвитку Версальсько-Вашингтонської системи?
31. Найсуттєвіші недоліки Версальсько-Вашингтонської системи?
32. Місце України у Версальсько-Вашингтонській системі міжнародних відносин.
33. Основні характеристики й особливості Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.
34. Якою є структура постбіполярного світового порядку?
35. Якими є основні виклики системній стабільності в постбіполярному світі?
36. Чому постбіполярну міжнародну систему часто називають поствестфальською?

37. Які тенденції світової політики на глобальному рівні визначають зовнішню політику України?
38. Які тенденції світової політики на регіональному рівні визначають зовнішню політику України?
39. Найбільші загрози національній безпеці України.
40. Який світ - однополярний чи багатополярний - більшою мірою відповідає національним інтересам України?